

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор
ННІ «Каразінський інститут
міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»
Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ

«27» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: **С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**

спеціальність: **С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)»**

спеціалізація: **С1.01 «Економіка»**

освітня програма: **Міжнародне підприємництво**

вид дисципліни: **обов'язкова**

факультет: **ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»**

2026/2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

«27» серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Марина ЄРЬОМІНА,

к.екон.н., доцент, доцент з во кафедри управління та адміністрування ННІ
«Каразінська школа бізнесу»

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин та логістики

Протокол № 1 від 26.08.2026 року

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та логістики

_____ Анна ЗАЙЦЕВА

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)», спеціалізація: С1.01 «Економіка»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародне підприємництво» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

_____ Аліна ШОЛОМ

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»,

Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

_____ Ганна ПАНАСЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)
 спеціалізація С1.01 Економіка
 освітня програма Міжнародне підприємництво

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення дисципліни «Ризик-менеджмент» є формування у здобувачів системного розуміння ризиків у підприємницькій і торговельній діяльності, набуття практичних навичок їх виявлення, оцінювання та управління, а також здатності приймати обґрунтовані управлінські рішення в умовах невизначеності та змін зовнішнього середовища.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ~ формування системного розуміння сутності, видів та особливостей ризиків у підприємницькій і торговельній діяльності;
- ~ формування навичок виявлення, класифікації та оцінювання ризиків із застосуванням сучасних методів і економіко-математичного інструментарію;
- ~ формування вміння аналізувати фактори ризику, можливі збитки та наслідки їх реалізації для діяльності підприємства;
- ~ формування навичок вибору та обґрунтування методів управління ризиками з урахуванням особливостей конкретної ситуації та ресурсних можливостей підприємства;
- ~ розвиток здатності враховувати ризики під час прийняття управлінських та економічних рішень в умовах невизначеності та змін зовнішнього середовища;
- ~ формування практичних умінь організації комплексного управління операційними, фінансовими, маркетинговими та зовнішньоекономічними ризиками підприємства.

1.3. Кількість кредитів – 4 кредитів ECTS

1.4. Загальна кількість годин – 120 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
10 год.	6
Практичні, семінарські заняття	
22 год.	6
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год

Самостійна робота	
88 год.	108
у т.ч. індивідуальні завдання	
0 год.	0 год

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

РН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ФК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

ФК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

ФК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПРН 8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ПРН17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН26. Вміти оцінювати та прогнозувати вплив глобальних політичних та економічних подій на підприємницьке середовище для прийняття обґрунтованих підприємницьких рішень

1.8. Пререквізити: вказати перелік дисциплін, що передують вивченню даної дисципліни

ОК 3 Практикум з основ наукових досліджень та роботи з інформацією
ОК 4 Правознавство
ОК 5 Економікс

ОК 6 Теорія статистики та програмні засоби статистичного аналізу
ОК 8 Вступ до фаху
ОК 9 Економічна теорія підприємництва
ОК 10 Менеджмент
ОК 11 Маркетинг
ОК 12 Практикум Excel для економістів
ОК 13 Товарознавство

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні основи ризик-менеджменту

Тема 1. Вступ до дисципліни «Ризик-менеджмент»

- 1.1. Курс «Ризик-менеджмент» і його значення.
- 1.2. Ризик і підприємництво. Теоретичні засади вивчення ризику.
- 1.3. Суть ризику та еволюція ризик-менеджменту.

Тема 2. Класифікація ризиків і загальна схема ризик-менеджменту

- 2.1. Класифікація ризиків.
- 2.2. Загальна схема процесу управління ризиками.
- 2.3. Вимір ризику.

Розділ 2. Практика управління ризиками на підприємстві

Тема 3. Ризик-менеджмент на підприємстві: його організація і потрібна документація

- 3.1. Організація управління ризиком.
- 3.2. Документація для управління ризиками.

Тема 4. Організація програми ризик-менеджменту на підприємстві, управління ризиками на підприємстві та етапи її реалізації

- 4.1. Установлення контексту ризику: визначення стратегічних і тактичних позицій компанії.
- 4.2. Виявлення факторів та оцінка ризику.
- 4.3. Методи виявлення ризику.
- 4.4. Збитки фірми, ризик-експозиції та їх класифікація.
- 4.5. Методи управління ризиками та їх вибір.
- 4.6. Фінансування ризику.
- 4.7. Відповідальність менеджменту за управління ризиком. Комплексний ризик-менеджмент.
- 4.8. Ризик-менеджмент: вісім елементів процесу

Розділ 3. Функціональний РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ

Тема 5. Операційний ризик-менеджмент

- 5.1. Особливості виявлення операційних ризиків.
- 5.2. Особливості оцінки ймовірності операційних ризиків.

5.3. Особливості аналізу операційних ризиків у фінансових інститутах

Тема 6. Ризик-менеджмент у сфері фінансів та маркетингу.

6.1. Фінанси, фінансові ринки, фінансовий менеджмент: їх роль і структура.

6.2. Фінансовий ризик: його суть і класифікація.

6.3. Принципи управління фінансовими ризиками.

6.4. Як ураховують фактор ризику у фінансових рішеннях.

6.5. Показники ринкового ризику: *VaR* та *EaR*.

6.6. Схема управління фінансовими ризиками.

6.7. Методи впливу на фінансові ризики.

6.8. Ризик-менеджмент і маркетинг: сфери перетинання.

6.9. Ризик-менеджмент у маркетингу.

6.10. Вивчення ризиків споживача (сприйманих ризиків).

6.11. Практика аналізу сприйманих ризиків

Тема 7. Ризик-менеджмент у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

7.1. Основні види ризиків у зовнішньоекономічній діяльності.

7.2. Практичні аспекти аналізу і розрахунку ризиків на етапі підготовки зовнішньоекономічної операції.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні основи ризик-менеджменту												
Тема 1. Вступ до дисципліни «Ризик-менеджмент»	15	1	4			10	15	1	0			14
Тема 2. Класифікація ризиків і загальна схема ризик-менеджменту	15	1	2			12	15	1	2			12
Разом за розділом 1	30	2	6			22	30	2	2			26
Розділ 2. Практика управління ризиками на підприємств												
Тема 3. Ризик-менеджмент на підприємстві: його організація і потрібна документація	20	2	2			16	20	1	1			18
Тема 4. Організація програми ризик-менеджменту на підприємстві, управління ризиками на підприємстві та етапи її реалізації	30	2	6			22	30	2	2			27
Разом за розділом 2	50	4	8			38	50	3	3			44
Розділ 3. Функціональний ризик-менеджмент												
Тема 5. Операційний ризик-менеджмент	13	2	2			9	13	1	1			11
Тема 6. Ризик-менеджмент у сфері фінансів та маркетингу	14	1	4			9	14					14
Тема 7. Ризик-менеджмент у сфері зовнішньоекономічної діяльності.	13	1	2			10	13					13
Разом за розділом 3	40	4	8			28	40	1	1			38
Усього годин	120	10	22			88	120	6	6			108

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Вступ до дисципліни «Ризик-менеджмент»	4	
2	Тема 2. Класифікація ризиків і загальна схема ризик-менеджменту	2	2
3	Тема 3. Ризик-менеджмент на підприємстві: його організація і потрібна документація	2	1
4	Тема 4. Організація програми ризик-менеджменту на підприємстві, управління ризиками на підприємстві та етапи її реалізації	6	2
5	Тема 5. Операційний ризик-менеджмент	2	1
6	Тема 6. Ризик-менеджмент у сфері фінансів та маркетингу	4	
7	Тема 7. Ризик-менеджмент у сфері зовнішньоекономічної діяльності.	2	
	Разом	22	6

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Проробка конспекту лекції, вивчення рекомендованої літератури по темах, які викладаються на лекціях	10	36
2	Підготовка до практичних занять	22	3
3	Підготовка до аудиторних контрольних робіт	6	-
4	Підготовка презентацій доповідей, виконаних за допомогою інструментів Microsoft Office, LaTeX та ін.	14	20
5	Розробка «Декларації «Ризик-менеджменту» для обраного підприємства за результатами досліджень, зроблених протягом семестру	36	49
	Разом	88	108

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності передбачене застосування як активних, так і інтерактивних освітніх технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, розгорнута бесіда, дискусії, проектна робота, Практичне заняття

проводиться у формі обговорення питань, дискусії, керованого викладачем «круглого столу». На практичному занятті відбувається обговорення самостійно підготовлених здобувачами доповідей, презентацій, повідомлень, практичних завдань та ін.

8. Методи контролю

Оцінювання знань здобувачів з дисципліни «Ризик-менеджмент» передбачає всі види занять, передбачених навчальним планом. Під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи оцінювання знань:

- *поточний контроль* здійснюється на практичних заняттях під час усної співбесіди зі здобувачами за результатами виконання домашніх завдань, перевірки розв'язання кейсів; перевірки розв'язання нетипових кейсів на застосування знань в практичних ситуаціях;
- *проміжний контроль* проводиться за допомогою виконання комплексного завдання;
- *підсумковий контроль* передбачає проведення екзамену з усього курсу.

9. Схема нарахування балів для підсумкового семестрового контролю

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3			Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Інд. завдання	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7					
9	8	9	9	9	8	8	-	-	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних, проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недеклароване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Критерії оцінювання результативності роботи здобувачів при виконанні поточних завдань

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених навичок виконання практичних завдань, умінь самостійно опрацьовувати методичну фахову літературу, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Якісними критеріями оцінювання виконання завдань поточного контролю є:

1. *Повнота відповіді або виконання завдання:*
 - елементарна;
 - фрагментарна;
 - повна;
 - неповна.
2. *Рівень сформованості логічних умінь:*

- елементарні дії;
- операція, правило, алгоритм;
- правила визначення понять;
- формулювання законів і закономірностей;
- структурування суджень, доводів, описів.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Під час підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

За кожну правильну відповідь на тестові завдання студент одержує 2 бали.

Шкала оцінювання екзаменаційної роботи

№ питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Разом
Кількість балів	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	40

Критерії оцінювання результативності роботи студентів при виконанні самостійної роботи

Якісними критеріями оцінювання виконання самостійної роботи студентами є:

1. Повнота виконання завдання:

- елементарна;
- фрагментарна;
- повна;
- неповна.

2. Рівень самостійності студента

- під керівництвом викладача;
- консультація викладача;
- самостійно.

3. Сформованість навчально-інформаційних умінь (роботи з підручником, володіння різними способами читання, складання плану, рецензій, конспекту, вміння користуватися бібліотекою, спостереження, експеримент тощо)

4. Сформованість навчально-інтелектуальних умінь (визначення понять, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення, абстрагування, вміння відповідати на запитання, виконувати творчі завдання тощо);

5. Рівень сформованості фахових методичних вмінь (вміння застосовувати на практиці набуті знання):

- низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу;
- середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань;
- достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях;
- високий – володіння умінням творчо-пошукової діяльності.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Мороз В.М., Мороз С.А. Ризик-менеджмент: навч. посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2024. 140 с.
2. Савчук В. Ризик-менеджмент: підручник. Київ: Видавництво: «Лабораторія», 2024. 304 с.
3. Останкова Л.А., Шевченко Н.Ю. Аналіз моделювання та управління економічними ризиками: підручник. Київ: Видавництво: «Центр учбової літератури», 2023. 256 с.
4. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: навч. посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2024. 140 с.
5. Кібік О., Слободянюк О., Кузнецова Л. Ризик-менеджмент : навч.-метод. посібник [Електронне видання] / О. Кібік, О. Слободянюк, Л. Кузнецова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2024. – 84 с.
6. Методичний посібник щодо аспектів управління ризиками, як складової системи внутрішнього контролю у розпорядника бюджетних коштів. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/%>
7. Ризик-менеджмент. Інформаційний ресурс системи електронного (дистанційного) навчання LMS MOODLE. Харків, 2026. URL: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=4908>

Допоміжна література

1. Беренда С.В., Єрьоміна М.О. Культурні моделі сприйняття ризику: концептуальний аналіз і застосування до українського контексту. Інфраструктура ринку. 2025. № 84. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/84-2025>
2. Єрьоміна М.О. Управління ризиками як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємств сфери послуг в умовах мінливого бізнес-середовища. Ефективна економіка. 2025. № 12. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/8522> Управління

- ризиками компанії: методологія та практичні аспекти: веб-сайт. URL: <https://kolo.news/category/biznes/33116>
3. Єршоміна М.О. Конвергенція операційних та фінансових ризиків у ритейлі в умовах турбулентності: адаптивні стратегії підприємств. Агросвіт. 2026. № 10. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/issue/view/291/228>
 4. Єршоміна М.О. Методичні підходи до валідації моделі управлінських компетенцій торговельних підприємств в умовах конкурентного середовища. Ефективна економіка. 2026. № 3. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/9613>
 5. Лошенюк О. В., Мурована Т. О. Ризики ведення бізнесу в умовах воєнного стану та шляхи їх подолання. Ефективна економіка. 2023. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.44>
 6. Огляд інструментів фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (вересень – жовтень 2023 року) / Національний інститут стратегічних досліджень. Дата публікації: 30.10.2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-stanu-v-0>
 7. Basel II — Integrated Risk Management Solution [Electronic resource]. URL: <http://www.bim.edu/index/doc/integrated-risk-management-system.pdf>.
 8. Hohenstein, N. O. (2022). Supply chain risk management in the COVID-19 pandemic: strategies and empirical lessons for improving global logistics service providers' performance. International Journal of Logistics Management, 33(4), 1336–1365. <https://doi.org/10.1108/IJLM-02-2021-0109>
 9. Endah Suci Damayanti Risk Management: in an overview of literature review April 2023 Formosa Journal of Science and Technology 2(4):1115-1122 DOI:10.55927/fjst.v2i4.3837

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. – <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. – <http://korolenko.kharkov.com/>
3. Офіційний веб-портал органів виконавчої влади України. – <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Офіційний портал Верховної Ради України. – <http://rada.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – <http://www.ssmc.gov.ua>
7. Офіційний сайт Міжнародного – <http://www.imf.org/external/>

валютного фонду.

8. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – <http://www.me.gov.ua>
9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – <http://www.minfin.gov.ua>
10. Офіційний сайт Національного Банку України. – <http://www.bank.gov.ua>
11. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. – <http://www.niss.gov.ua>